

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Klimaat

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 30 maart 2021
Betreft Beantwoording nadere vragen PVV-fractie openbaarmaking verslagen
Klimaatakkoord

Ons kenmerk

DGKE-K / 21078305

Uw kenmerk

163913.14U

Geachte Voorzitter,

In reactie op mijn brief van 8 december 2020 (Kamerstuk 34 902, P) over de openbaarmaking van de verslagen van vergaderingen van de klimaattafels en het overkoepelende Klimaatberaad naar aanleiding van de motie Van Hattem c.s. (Kamerstuk 34 902, F), hebben de leden van de fractie van de PVV op 25 januari jl. een aantal vervolgvragen gesteld (kenmerk 163913.14U). In deze brief ga ik op deze vervolgvragen in.

1

Volgens de beantwoording van vraag 3 zullen de zienswijzen openbaar gemaakt worden en zal de minister van EZK deze stukken aan de doen toekomen op eenzelfde wijze als wanneer de verzochte stukken onder de Wob zouden zijn verstrekt.¹ Kunt u aangeven wanneer de leden van de PVV-fractie deze stukken tegemoet kunnen zien?

Antwoord

In mijn vorige brief naar de Eerste Kamer is toegezegd de zienswijzen die zijn ingediend over het openbaar maken van de verslagen van de klimaattafels openbaar te maken. Het proces daarvoor is in gang gezet en de zienswijzen worden rond mei openbaar gemaakt.

2

In beantwoording op vraag 4 persisteert het kabinet niet te kunnen voldoen aan het verzoek om per organisatie passages te duiden, omdat de SER dan de verslagen zou moeten herschrijven.² Dit is naar de mening van de leden van de PVV-fractie volstrekt niet nodig: daar waar personen genoemd worden (en nu zijn zwartgelakt) kan ook in een aanvullende toelichting op het verslag de organisatie geduid worden, zonder de verslagen zelf te herschrijven. Daar waar uitspraken niet of moeilijker te herleiden zijn tot een organisatie kan dit achterwege blijven, aangezien in die gevallen ook geen weggelakte spreker zal zijn benoemd. Kunt u aangeven of u bereid bent om met deze of met een dergelijke in steek de

¹Zie verslag schriftelijk overleg: Kamerstukken I, 2019-2020, 34902, P, blz. 6.

² Idem, blz. 6-7.

organisaties alsnog te duiden, zonder daartoe de SER de verslagen te laten herschrijven? Zo nee, waarom is dit niet mogelijk?

Antwoord:

In uw vraag wordt gewezen op het verschil in verslaglegging per tafel. Zo heeft de ene tafel de organisatie genoemd in het verslag terwijl een andere tafel de naam van de vertegenwoordiger van een organisatie noemt. De verslagen verschillen om deze reden en het is daardoor moeilijker om sommige uitspraken te herleiden tot een organisatie. Dit is het gevolg van een verschillende manier van notuleren. Zoals vermeld in mijn brief van 15 november 2019 en 8 december 2020 aan de Kamer, zal ik niet voldoen aan het verzoek om alsnog de organisaties te benoemen, ook niet in een aanvullende toelichting.

3

In beantwoording op vraag 5 en 6 wordt gesteld dat er onder de toenmalige condities geen marktpartij was die een investeringsplan voor kernenergie wilde inbrengen.³ Kunt u duiden hoe dit zich verhoudt tot het aan de klimaattafel elektriciteit weren van de Stichting Ecomodernisme en Nucleair Nederland, de koepel van nucleaire bedrijven, die volgens Elsevier Magazine van tafelvoorzitter Vendrik niet mochten aanschuiven?⁴

Antwoord

Het beeld dat vertegenwoordigers van de kernenergiesector zijn buitengesloten van de klimaattafels klopt niet. De speerpunten van de elektriciteitstafel waren technologie-neutraliteit, oplossingen die tot de laagste kosten leiden en de focus op wat marktpartijen daadwerkelijk zouden kunnen brengen. Op basis hiervan is besloten om geen aparte stoelen te reserveren voor specifieke technologieën, dus niet voor kernenergie, maar ook niet voor bijvoorbeeld groene waterstof of windenergie. Bovendien waren er toen geen signalen dat marktpartijen bereid/voornemens waren te investeren in kernenergie. Op dit moment is KPMG, naar aanleiding van de motie Dijkhoff (Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 35 570, nr. 11), bezig met een marktconsultatie onder welke voorwaarden partijen bereid zijn te investeren in kernenergie en welke ondersteuning daar vanuit de overheid voor nodig is.

4

Kunt u nader ingaan op de stelling van Nucleair Nederland in Elsevier Magazine dat de voorwaarden om deel te mogen nemen aan de klimaattafel elektriciteit pas "gaandeweg duidelijk" werden? Kunt u aangeven hoe deze voorwaarden tot stand gekomen zijn, op welk moment deze zijn bepaald en door wie en waar deze eventueel te vinden zijn in de verslagen van de klimaattafels?

Antwoord

Ik deel deze stelling niet. Voorafgaand aan de start van het Klimaatakkoord heeft het kabinet in haar brief over de kabinetsinzet van 23 februari 2018 aangegeven aan welke voorwaarden de deelnemende partijen aan de sectortafels moeten

³ Idem, blz. 7-8.

⁴ Rob Ramaker, 'Hoe kernenergie slechts één keer in het Klimaatakkoord belandde' EW Magazine, 17 december 2020 <https://www.ewmagazine.nl/nederland/achtergrond/2020/12/niet-welkom-aan-de-tafels-221942w/>

voldoen. Daarbij is aangegeven dat aan de sectortafels partijen zullen deelnemen die een concrete bijdrage kunnen leveren aan de transitie binnen de sector, kennis over de sector kunnen inbrengen en met mandaat afspraken kunnen maken. De concrete bijdrage die partijen leveren kan bestaan uit eigen maatregelen voor CO₂-reductie, maar ook uit een actieve bijdrage aan het creëren en behouden van maatschappelijk draagvlak. Deze voorwaarden zijn vervolgens verder ingevuld, waarbij er voor de elektriciteitstafel voor is gekozen om geen aparte stoelen te reserveren voor specifieke technologieën. In het voorjaar van 2018 is vervolgens contact geweest met Nucleair Nederland, waarna hun inbreng door de voorzitter van de elektriciteitstafel ter beschikking is gesteld aan de sectortafel.

5

In beantwoording op vraag 7 staat: "wind- en zonne-energie blijven noodzakelijk"⁵. Kunt u duiden hoe dit zich verhoudt tot het in beantwoording van vraag 5 en 6 genoemde speerpunt van technologie-neutraliteit?

Antwoord

Om de doelen van het Klimaatakkoord voor 2030 te halen, is een mix van technieken nodig. We kunnen het ons op dit moment niet permitteren om kostenefficiënte technieken waaronder wind- en zonne-energie uit te sluiten. Deze technieken zijn net als andere kostenefficiënte technieken noodzakelijk voor de transitie. Nieuwbouw van kernenergie is, gezien de tijd die het kost om een dergelijke installatie te realiseren, momenteel niet in beeld om de klimaatdoelen van 2030 te halen. Voor de periode na 2030 kan kernenergie mogelijk wel een rol vervullen.

6

In beantwoording van de vragen 13 en 14 wordt opnieuw een beroep gedaan op persoonlijke beleidsopvattingen om betreffende delen van de verslagen niet openbaar te maken⁶. Kunt u aangeven hoe dit uitgangspunt over persoonlijke beleidsopvattingen zich verhoudt tot de uitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland van 29-12-2020,⁷ waarin de rechter concludeert dat openbaarmaking van veel documenten geheel of gedeeltelijk ten onrechte door het ministerie is geweigerd op basis van persoonlijke beleidsopvattingen?⁸

Antwoord

De uitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland heeft betrekking op een verzoek op basis van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Het oordeel van de rechtbank over het begrip persoonlijke beleidsopvattingen moet dan ook in dat kader worden gelezen. Het informeren van de Kamer of het op uw verzoek openbaar maken van documenten kwalificeert zich niet als een Wob-verzoek. In die zin is de uitspraak niet elementair voor de afweging die is gemaakt om delen van verslagen van het Klimaatberaad niet openbaar te maken.

⁵ Kamerstuk 34902, P, blz. 8.

⁶ Idem, blz. 9-10.

⁷ ECLI:NL:RBMNE:2020:5668; Wob-verzoek RTL Nieuws over de Stint.

⁸ Rechtspraak 'Minister moet groot deel Wob-verzoek Stint opnieuw beoordelen' 30 december 2020. <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Midden-Nederland/Nieuws/Paginas/Minister-moet-groot-deel-Wob-verzoek-Stint-opnieuw-beoordelen.aspx>

Verder wil ik, ten overvloede, opmerken dat de uitspraak ziet op een bepaalde casus en ik de inhoud van de documenten waarover de rechtbank heeft geoordeeld niet ken. Het is voor mij niet mogelijk om te bepalen wat de rechtbank wel of niet aanmerkt als persoonlijke beleidsopvatting. Op basis van de uitspraak van de rechtbank maak ik wel op dat in de betreffende casus ook feitelijke informatie als een persoonlijke beleidsopvatting is gekwalificeerd en de rechtbank hierover oordeelt dat feitelijke informatie niet als zodanig mag worden aangemerkt. Ik kan u aangeven dat waar in de verslagen van het Klimaatberaad is gelakt wegens 'persoonlijke beleidsopvattingen' geen sprake is van feitelijke informatie. Dit is in lijn met de uitspraak van de rechtbank.

7

In het rapport 'Ongekend onrecht'⁹ concludeert de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag van de Tweede Kamer naar aanleiding van de toeslagenaffaire het volgende:

*"De commissie constateert tevens dat transparantie, openheid en volledigheid in de praktijk niet de leidende principes zijn bij de beantwoording van Kamervragen, het opstellen van Kamerbrieven, het reageren op Wob-verzoeken en het samenstellen van dossiers voor rechtszaken. De Grondwet, de Wet op de parlementaire enquête 2008, de Wet Openbaarheid van Bestuur en de Algemene Wet Bestuursrecht bevatten heldere bepalingen en bedoelingen. Desondanks was de informatievoorziening - zo blijkt uit het onderzoek van de commissie - in meerdere gevallen ingegeven door gewenste juridische of politieke uitkomsten, resulterend in het slechts gedeeltelijk, vertraagd of niet verstrekken van informatie. Het beschermen van de persoonlijke beleidsopvattingen van ambtenaren kan een legitieme reden zijn om stukken niet of deels te openbaren. De commissie constateert echter dat het begrip 'persoonlijke beleidsopvatting' in de praktijk regelmatig te ver wordt opgerekt. Verbetering van de informatievoorziening is essentieel voor het functioneren van het parlement, van de media en van de rechtsbescherming. Net als de bescherming van het individu, is ook de informatievoorziening daarmee een belangrijk element van de democratische rechtsstaat."*¹⁰

Kunt u, gelet op de conclusie van de onderzoekscommissie dat het begrip 'persoonlijke beleidsopvatting' in de praktijk regelmatig te ver wordt opgerekt, aangeven hoe dit zich verhoudt tot de beantwoording aan de Eerste Kamer met betrekking tot de voornoemde vragen over de openbaarmaking van de verslagen van de klimaattafels? Kunt u aangeven of u, gelet op het gestelde belang van verbetering van de informatievoorziening voor de democratische rechtsstaat, bereid bent het oordeel ten aanzien van persoonlijke beleidsopvattingen rond gevraagde passages uit de verslagen van de klimaattafels te heroverwegen en alsnog in deze informatie te voorzien? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Bij de openbaarmaking van de verslagen van de klimaattafels en het Klimaatberaad is juist zo veel mogelijk openbaar gemaakt, in lijn met hetgeen is

⁹ Kamerstuk 35510, nr. 2.

https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf

¹⁰ Idem, blz. 8-9.

toegezegd n.a.v. de motie Van Hattem. In de verslagen van de klimaattafels zijn geen persoonlijke beleidsopvattingen gelakt, alleen in de verslagen van het adviserend klimaatberaad zijn deze gelakt. Aan de leden van het Klimaatberaad is toegezegd dat zij in vertrouwen met elkaar van gedachten konden wisselen. Het alsnog openbaar maken van de gedachtewisselingen van de leden schendt dit vertrouwen. Zonder een dergelijk vertrouwen is het lastig gezamenlijk nieuwe oplossingsrichtingen te verkennen en bestaat het risico dat partijen niet meer willen deelnemen aan vergelijkbare overleggen. Ik blijf dan ook bij het eerder ingenomen standpunt en maak de persoonlijke beleidsopvattingen in de verslagen van het Klimaatberaad niet openbaar. Zie ook beantwoording vraag 8.

8

In de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van 15 januari jl. stelt het kabinet:

"Als de Kamer of een Kamerlid om informatie vraagt kan die alleen geweigerd worden vanwege het belang van de Staat (zoals opgenomen in artikel 68). Dat geldt ook voor specifieke documenten die een Kamerlid vraagt. De afgelopen jaren is volgens de POK een praktijk ontstaan waarin de grond persoonlijke beleidsopvattingen uit de Wet openbaarheid van bestuur (verder: Wob), die een rol speelt bij de invulling van het belang van de staat, is opgerekt om te lakken in informatie aan het parlement. Op zichzelf is het niet, of zo nodig vertrouwelijk, verstrekken van persoonlijke beleidsopvattingen in stukken voor intern beraad onder artikel 68 van de Grondwet een geaccepteerde praktijk. Het stelsel van de ministeriële verantwoordelijkheid houdt immers in dat de minister verantwoordelijk is voor het handelen van de ambtenaren die hij of zij in dienst heeft en alleen de minister in het openbaar en politiek verantwoording aflegt over de door hem of haar gemaakte keuzes. Het kabinet wil niettemin meer openheid bieden over de afwegingen die ten grondslag liggen aan het beleid. Daarom wil het kabinet transparanter zijn bij het openbaar maken van stukken die zijn opgesteld voor intern beraad. Het kabinet wil de grond 'persoonlijke beleidsopvattingen' niet langer hanteren als invulling van de weigeringsgrond 'belang van de staat' uit artikel 68 Grondwet. De andere gronden die vallen onder het belang van de staat zullen, indien aan de orde, gehanteerd blijven. Deze nieuwe lijn geldt zowel voor documenten die op verzoek van de Kamer worden verstrekt als voor documenten die het kabinet op eigen initiatief openbaar maakt. Indien een bewindspersoon voornemens is een stuk te weigeren met een beroep op het belang van de staat, zal de centrale juridische directie van het departement een zelfstandig oordeel over dit voornemen uitbrengen aan de minister. Dit vraagt versterking van de juridische functie binnen de departementen."¹¹

Kunt u aangeven wat deze nieuwe beleidslijn van het kabinet ten opzichte van openbaarmaking en persoonlijke beleidsopvattingen betekent voor het verzoek van de leden van de PVV-fractie (mede op grond van artikel 68 Grondwet) om de (op grond van persoonlijke beleidsopvattingen) zwartgelakte delen van de verslagen van de klimaattafels alsnog openbaar te maken? Bent u bereid deze (in voorgaande vragenrondes verzochte passages) alsnog openbaar te maken? Zo nee, waarom niet?

¹¹ Kamerstuk 35510, nr. ??, blz. 19.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvangtoeslag/documenten/kamerstukken/2021/01/15/kamerbrief-met-reactie-kabinet-op-rapport-ongekend-onrecht>

Antwoord

Voor een goed werkend Klimaatberaad (smal) is het noodzakelijk dat de leden van het Klimaatberaad vrijelijk vanuit inhoudelijk perspectief (hebben) kunnen discussiëren. Wanneer ten aanzien van het vrijelijke discussiëren niet kan worden gegarandeerd dat dit in vertrouwen plaatsvindt, is het risico dat of de bereidheid tot deelname aan een Klimaatberaad afneemt of de leden terughoudend zullen zijn in het ventileren van standpunten hetgeen de inhoudelijke discussie niet ten goede komt. De garantie van vertrouwelijkheid van de beraadslagingen en notulen, die vooraf is toegezegd, weegt voor mij zwaar. Het doorbreken van de vertrouwelijkheid zou de gegeven garantie doorbreken en kan gevolgen hebben voor de samenwerking in de toekomst met de betreffende partijen en de bereidheid tot deelname aan vergelijkbare overleggen.

In de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' is aangekondigd dat het kabinet transparanter wil zijn bij het openbaar maken van stukken die zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad. Het kabinet heeft toegezegd dat de grond 'persoonlijke beleidsopvattingen' niet meer zal worden gehanteerd in dit kader. Hierbij is ingegaan op de context van de ministeriële verantwoordelijkheid waarbinnen deze toezegging zal worden uitgevoerd.

In lijn met de kabinetsreactie wil ik zo transparant mogelijk zijn over de afwegingen die ten grondslag liggen aan het klimaatbeleid. Dit betekent echter niet dat ik de gelakte delen van de verslagen van het Klimaatberaad alsnog openbaar kan maken. De deelnemers aan het Klimaatberaad (smal) waren de externe, onafhankelijke voorzitters van de klimaattafels onder leiding van de onafhankelijke, externe voorzitter van het Klimaatberaad. Vanwege hun onafhankelijkheid vallen zij niet onder de ministeriële verantwoordelijkheid, dit in tegenstelling tot ambtenaren. De voorzitters hebben hun bijdrage aan het Klimaatberaad geleverd in de verwachting dat zij onderling in vertrouwelijkheid konden discussiëren. Ik wil deze verwachting niet beschamen.

B. van 't Wout
Minister van Economische Zaken en Klimaat